

Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterliklerine İlişkin İnançları

Tuncay Dilci¹, Hatice Yıldız²

Özet

Gelişen toplumun en önemli değişim ajanı öğretmenlerdir. Toplumsal yaşama geçmişten günümüze her zaman bir yön verme amaçlı görev üstlenmiş meslek gurubu olarak bilinen öğretmenlik, kimi zaman rejimin bekçisi, kimi zaman toplumsal yapının mimarı olmuştur. Böylesine hassasiyet içeren bir mesleğin hizmet öncesi almış oldukları eğitimin önemli bir sacayağı olan pedagojik yetkinliği gelecek adına önem arz etmektedir. Bu amaçla, öğretmen adaylarının mesleki yeterlilik inançlarını cinsiyet, üniversite, bölüm ve öğretim türü değişkenlerine göre inceleyerek örneklem bağlamında bir durum tespit çalışması yapılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarına, Dilci tarafından oluşturulan Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Anketi uygulanmıştır. Araştırmaya Cumhuriyet Üniversitesi ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencilerinden oluşan 107 kişi seçkisiz örneklem olarak seçilmiştir. Adı geçen eğitim fakültelerinden Türkçe, Sosyal Bilimler ve Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dallarından öğretmen adaylarının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmadan elde edilen verilere göre; öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algılarının cinsiyetlerine, üniversitelerine ve öğretim türüne göre farklılaşmadığı; bunun yanında öğretmen adaylarının bölümlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Bu farklılığın Sınıf Öğretmenliği ile Türkçe ve Sosyal Bilimler Öğretmenliği arasında, Sınıf Öğretmenliği lehine olduğu görülmektedir. Bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Beliefs of Preservice Teachers upon their Professional Competency

Abstract

The most important agents of a developing society are teachers. Teaching profession which has always been known as a professional group which take on guiding-intentional duty from past to present has sometimes been the architecture of social structure and sometimes has been the keeper of the regime. The fact that most important profession has taken pedagogic education in pre-service is important for the future. For that purpose, there has been carried out an assessment study in the context of sample analyzing pre-service teachers'

¹ Yrd.Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Öğretim Üyesi, e-mail: dilcituncay@yahoo.com

² Arş.Gör., Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

beliefs upon the professional competency according to gender, university, department and type of teaching. Pre-Service Teachers' Professional Competency Questionnaire developed by Dilci has been conducted to the pre-service teachers in the survey. 107 people including final year students studying in Cumhuriyet University and Kilis 7 Aralık University Faculties of Education have been chosen as random sample to this study. There have been asked the opinions of pre-service teachers studying in Turkish, Social Sciences and Classroom Teaching Departments of the aforementioned universities. According to the data acquired from the survey, it has been noticed that pre-service teachers' professional competency perception does not differentiate according to their gender, universities and type of teaching; however it significantly differentiates according to pre-service teachers' departments. This difference is in favor of Classroom Teaching among Classroom Teaching, Turkish and Social Sciences Teaching. Findings have been discussed in the light of the relevant literature

1. GİRİŞ

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlik mesleği, özel uzmanlık bilgisi gerektiren bir meslek olarak tanımlanmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi öğretmenlik yapacak kişilerin bir takım yeterliklere sahip olması gerekmektedir.

Yeterlik, bir işi yapabilmek için kişide bulunması gereken niteliklerdir. Öz yeterlik inançları bireylerin belirledikleri amaçları, bu amaçlara ulaşmak için ne kadar çaba harcayacaklarını, amaçlarına ulaşmak için karşılaştıkları güçlüklerle ne kadar süre yüz yüze kalabileceklerini ve başarısızlık karşısındaki tepkilerini etkilemektedir (Bıkmaz, 2004).

Bandura (1986: 391) öz yeterliği, bireyin bir görevi başarılı bir şekilde yerine getirebilme becerisine ilişkin yargısı (inancı) olarak tanımlamıştır. Bandura, iş başarısını yeterlik inancının en önemli kaynağı olarak görmektedir. Bandura'ya göre bireyler bir işte umduklarından daha başarılı olduklarında öz yeterlik inançları artmaktadır (McKenzie, 1999: 7-8).

Bandura'ya göre mesleki yeterlik inancı yüksek olan insanlar yeni karşılaştıkları ve mücadele etmek durumunda oldukları yaşantılardan kaçmazlar ve eylemlerini başarılı bir şekilde tamamlamak için oldukça kararlı davranmaktadırlar. Düşük öz yeterlik inançlarına sahip bireyler de belli görevleri yerine getirme aşamasında güçlü öz yeterlik inancına sahip olan

bireylere göre daha çok gerginlik, stres ve hoşnutsuzluk duyguları yaşamaktadırlar (Akt.: Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 35).

Öz yeterlik kavramına öğretmen açısından yaklaşıldığında, öğretmenin, mesleğinin gerektirdiği sorumlulukları etkili bir şekilde yapabilmesi için sahip olması gereken bilgi, beceri, anlayış ve tutumlar akla gelmektedir. Başka bir ifadeyle öğretmen yeterliği, öğretmenin, öğrenci davranış ve başarısını etkileyen yetenekleri olarak tanımlanabilir (Akt.: Akdağ ve Yıldız, 2011: 51). Öğretmen yeterlikleri, literatürde tanımlandığı gibi, ihtiyaç duyulan birçok öğretim ve öğrenme bağlamında öğretmenlerin çok çeşitli öğretim görevlerini yerine getirme yeteneklerine ilişkin inançlarında rol almaktadır (Dellinger ve diğ., 2008:753).

Öğretmen yeterlilik kavramı, 1970'lerin ortasında RAND şirketinde çalışan iki araştırma grubu tarafından ortaya atılmış, tanımlanmış ve ölçülmüştür (Berman&McLaughlin,1977;Armoret al.,1976'dan akt. Dellinger ve diğ., 2008:752). Bu ilk çalışmadan beri, öğretmen yeterliği konusu; öğrenci motivasyonu, öğretmenlerin yeniliği benimsemesi, okul idarecilerinin öğretmenin yeteneklerini takdiri, öğretmenin sınıf yönetim stratejisi, belirli konuların öğretiminde harcanan zaman ve öğrenciyi özel eğitime göndermesi gibi konularla ilişkilendirilmiştir (Woolfolk Hoy, 2000).

Öğretmen yeterliği, özel bir bağlamda başarılı bir şekilde yerine getirilmesi gereken hareket yönünü organize etme ya da uygulama yeteneğine ilişkin öğretmenin inançları olarak tanımlanır. Öğretmen yeterliği bu basit tanımına karşın önemli etkilere sahiptir. Öğretmen yeterliği, öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesinde, özellikle zor ve yeterli motivasyonun olmadığı durumlarda, farklılık yaratma yeteneğine ilişkin yargısıdır (Bandura, 1977; Gibson&Dembo,1984'ten akt. Liaw,2009:177). Rotter'in Kontrol Yeri ve Bandura'nın Öz Yeterlik Kavramsallaştırması Modelleri öğretmenlerin farklı yeterliklerini ölçmek için geliştirilmiştir. Bu modeller öğretmen yeterliğini iki boyuttan analiz eder: Öğretmenlerin, çevrenin kontrol edilebileceği inancında olduğu boyut, örneğin, Genel Öğretmen Yeterlikleri (GTE), ve öğretmenlerin öğrenci öğrenmesini etkileme yeteneklerini değerlendirme, örneğin, Kişisel Öğretmen Yeterlikleri (PTE) (Liaw, 2009:177).

Öğretmenin öz yeterlik algısı, sınıfta yaptığı etkinlikleri, kullandığı yöntem ve stratejileri dolayısıyla da öğrenci başarısını etkilemektedir. Yeterlik algısı yüksek olan öğretmenlerin yeni fikirlere açık ve yeni yöntemler denemeye istekli oldukları, plan yapma ve okulda daha yüksek performans

gösterme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Akt.İzgar ve Dilmaç, 2008: 438).

Öğretmenlerin, öğrencilerin öz yeterlik algılarını güçlendirmeleri için, onların bireysel ihtiyaçlarına uygun öğretim yaklaşımlarına yer vermeleri, öğrencilerin niteliklerine uygun çeşitli etkinlikler uygulamaları ve bireysel değerlendirme yaklaşımlarına yer vermeleri gerekir (Çubukçu ve Girmen, 2005: 421). Eğer öğretmen, öğrencilerin seviyesi ne olursa olsun, onlara öğretebileceğine ve başarılarını artırabileceğine inanıyorsa, öğrenciler daha az istenmeyen davranış gösterecek, böylelikle öğrenci ile öğretmen arasındaki olumsuz etkileşim de azalacaktır (Raudenbush ve ark., 1992'den Akt. Kaner, 2010: 198). Bunun yanında öğretmenlerin öz yeterlilik inançları, verimli bir okulun yaratılmasında ya da okulların yeniden yapılandırılmasında önemli bir değişken olarak hizmet etmektedir (Akt. Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 35).

Bu nedenle gerek hizmet öncesi öğretmen adayı eğitiminde gerekse görev yapmakta olan öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitimle öğretmen niteliklerinin ve yeterlik algılarının geliştirilmesi çok önemlidir. Bu amaçla ülkemizde, öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi için birçok çalışma yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bu yeterliklerde bir standart oluşturma amacıyla 2004 yılında bir çalışma başlatmış ve 2006 yılında genel alan yeterliklerini, 2008 yılında da özel alan yeterliklerini yayımlamıştır. MEB tarafından belirlenen genel yeterlikler ana başlıklarıyla şunlardır (MEB ÖYGM, 2008):

- Kişisel ve mesleki değerler
- Mesleki gelişim
- Öğrenciyi tanıma
- Öğretmen ve öğrenme süreci
- Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme
- Okul, aile ve toplum ilişkileri
- Program ve içerik bilgisi

Bu yeterlikler belirlenirken, daha önce hazırlanan yeterlikler ve bazı ülkelere ait yeterlikler de incelenerek terimler üzerinde ortak bir anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada öğretimin niteliği nasıl olmalıdır, hangi nitelikte öğrenci ve öğretmen istiyoruz? gibi sorulara yanıt aranmıştır (MEB ÖYGM, 2008: 10).

Toplum ve dünya değiştikçe öğretmenlere yüklenen görev ve sorumlulukların da değişip, çeşitlenmesi ve artması kaçınılmazdır. Gelişen

eğitim anlayışında öğretmenlerin yerine getirmesi gereken temel görevin, *“ulusal ve evrensel değerleri benimseyen ve sorunlara çözüm üreten, millî eğitimin ve alanı ile ilgili ders programlarının amaçlarını davranışa dönüştüren, öğrenmeyi öğrenen bireyleri, her bireyin gereksinimini de dikkate alarak yetiştirmek”* olduğu bildirilmektedir (MEB, 2004). Bu görev ve sorumlulukları içinde barındıran öğretmenlik mesleğini yapabilecek yeterlikteki öğretmenlerin, eğitim sisteminde yerlerini almaları büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin sahip olduğu yeterlikler belirlenmelidir. Ülkemizde birçok araştırmacı tarafından öğretmen yeterliğiyle ilgili yeterlik belirleme veya uyarlama çalışmaları yapılmıştır (Senemoğlu, 2006; Yeşil, 2009; Sünbül ve Arslan, 2009; Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2000; Bıkmaz, 2002; Özdemir, Aydın ve Akar-Vural, 2009; Yücel, Yalçın ve Ay, 2009). Bu çalışmada da, öğretmen adaylarının yeterliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Cumhuriyet Üniversitesi ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik düzeylerini kendi görüşlerine göre ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine, üniversitelerine, bölümlerine ve öğretim türüne göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmen adaylarının anketin alt boyutlarına ilişkin görüşleri cinsiyetlerine, üniversitelerine, bölümlerine ve öğretim türüne göre farklılık göstermekte midir?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, öğretmen adaylarının genel öğretmen yeterlik inançlarını belirlemeye yönelik ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişik varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2007:81).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiyede bulunan üniversitelerin Eğitim fakültelerinde bulunan Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD’nda öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini 2010-2011 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan ve seçkisiz örnekleme olarak seçilen öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu kapsamda Kilis 7 aralık üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi ve Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde son sınıf düzeyinde ki Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD’nda öğrenim gören 107 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarına iki bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anketin birinci bölümü öğretmen adaylarının cinsiyeti, bölümü ve öğretim şekli sorularından oluşan “Kişisel Bilgiler” bölümüdür. Anketin ikinci bölümünde ise öğretmen adaylarının mesleki yeterlik düzeyini soran toplam 52 soru bulunmaktadır. Anket 11 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; hazırlık, planlama, alan bilgisi, öğretim yöntem ve teknik kullanımı, öğretim teknolojisi ve materyal kullanımı, beden dili ve etkili ses kullanımı, iletişim becerisi, sınıf yönetimi, zaman yönetimi, dersi değerlendirme ve genel öğretmenlik yetisi boyutlarıdır. Oluşturulan anket, “Tamamen yeterliyim”, “Oldukça yeterliyim”, “Kısmen yeterliyim”, “Az yeterliyim” ve “Yetersizim” seçeneklerinden oluşan beşli likert tipindedir. Anket maddelerine verilen cevaplar “Tamamen yeterliyim” den “Yetersizim”e 5’den 1’e doğru puan verilerek kodlanmıştır. Soruların seçenekleri ve verilerin yorumlanmasında esas alınan puan aralıkları 1.00-1.80 “Yetersiz”, 1.81-2.60 “Az yeterli”, 2.61-3.40 “Kısmen yeterli”, 3.41-4.20 “Oldukça yeterli” ve 4.21-5.00 “Tamamen yeterli” şeklinde belirlenmiştir.

Uygulama sonucunda anketin güvenilirliğine ilişkin Cronbach alpha değerleri; Hazırlık alt boyutu için .80; planlama için .85; alan bilgisi için .85; öğretim yöntem ve teknik kullanımı için .87; öğretim teknolojisi ve materyal kullanımı için .83; beden dili ve etkili ses kullanımı için .87; iletişim becerisi için .85; sınıf yönetimi için .86; zaman yönetimi için .82; dersi değerlendirme için .81; genel öğretmenlik yetisi için .81 ve anketin geneli için de .97 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar kullanılan anketin güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler SPSS 17.0 programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler için aritmetik ortalama ve standart sapmalar bulunmuştur. Değişkenler arasında fark olup olmadığı .05 anlamlık düzeyinde, yeterlik

algısının, cinsiyet ve öğretim türüne göre incelenmesinde bağımsız t-testi; bölüm değişkenine göre incelenmesi için de Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1 Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik İnançları

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarına ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1’de verilmiştir. Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik ortalaması $\bar{x}=3.85$ bulunmuş olup, standart sapması ise .57 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterliklerine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

N	$\bar{X}$	S
107	3.85	.57

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik ortalamaları incelendiğinde, genel olarak kendilerini “oldukça yeterli” ($\bar{x} = 3.85$) olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu sonuç öğretmen adaylarının mesleki yeterlik konusunda kendilerini oldukça yeterli gördüklerini ifade etmektedir.

4.2 Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Mesleki Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre mesleki yeterlik inançlarının farklılaşp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyete Göre U-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	53	57.61	3053.50	1239.500	.233
Erkek	57	50.45	2724.50		

p<.05

Tablo 2 verileri incelendiğinde, öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inancı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($U=1239.500$, $p>.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğretmen adaylarının erkeklere göre yeterlik inançlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu kız öğretmen adaylarının mesleki beceri anlamında erkeklere göre kendilerini daha yeterli gördüklerini göstermektedir.

4.3 Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Mesleki Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarının, öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U-testi yapılmıştır. U-testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Mesleki Yeterlik İnançlarının Üniversiteye Göre U-Testi Sonucu

Üniversite	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Cumhuriyet	62	56,82	3523,00	1220,00	,269
Kilis 7 Aralık	45	50,11	2255,00		

$p<.05$

Yapılan u-testi sonuçları incelendiğinde, Cumhuriyet Üniversitesi ile Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Yani, öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algıları öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılaşmamaktadır.

4.4 Bölümlerine Göre Mesleki Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarının, bölümlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Mesleki Yeterlik İnançlarına Ait Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Bölüm	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Türkçe Öğret.	66	53.27	2	8.39	.015	Türkçe-Sınıf Sosyal-Sınıf
Sosyal Bil. Öğret.	23	42.83				
Sınıf Öğret.	18	70.94				

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının bölümlerine göre yeterlik algılarının farklılaştığı anlaşılmaktadır. Farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu öğrenmek amacıyla grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U-testi yapılmıştır. Mann Whitney U-testi sonucunda, Sınıf Öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarının, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının yeterlik inançlarından farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Sınıf Öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inanç puan ortalamaları, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarınınkinden yüksektir.

4.5 Öğretmen Adaylarının Devam Ettiği Öğretim Türüne Göre Mesleki Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının devam ettiği öğretim türüne göre mesleki yeterlik inançlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucu Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Mesleki Yeterlik İnançlarının Öğretim Türüne Göre U-Testi Sonucu

Öğretim	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
I.	69	54.86	3785.00	1252.00	.701
II.	38	52.45	1993.00		

p<.05

Tablo 5'e göre, birinci öğretim ile ikinci öğretimde okuyan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır (p>.05). Ayrıca, sıra ortalamaları incelendiğinde, I. öğretimde okuyan öğretmen adaylarıyla II. öğretimde okuyan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançları puan ortalamalarının birbirine yakın

olmakla birlikte I. öğretim öğretmen adaylarınınkinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.6 Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Mesleki Yeterlik Alt Boyutlarına İlişkin Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin inançlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucu Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyete Göre U-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Hazırlık	Kız	53	58,29	3089,50	1203,500	,153
	Erkek	54	49,79	2688,50		
Planlama	Kız	53	57,92	3069,50	1223,500	,194
	Erkek	54	50,16	2708,50		
Alan Bilgisi	Kız	53	56,14	2975,50	1317,500	,476
	Erkek	54	51,90	2802,50		
Yöntem Bilgisi	Kız	53	60,41	3201,50	1091,500	,034*
	Erkek	54	47,71	2576,50		
Materyal	Kız	53	54,73	2900,50	1392,500	,809
	Erkek	54	53,29	2877,50		
Beden dili	Kız	53	57,22	3032,50	1260,500	,282
	Erkek	54	50,84	2745,50		
İletişim	Kız	53	54,16	2870,50	1422,500	,957
	Erkek	54	53,84	2907,50		
Sınıf yönetimi	Kız	53	57,48	3046,50	1246,500	,247
	Erkek	54	50,58	2731,50		
Zaman yönetimi	Kız	53	54,62	2895,00	1398,000	,835
	Erkek	54	53,39	2883,00		
Değerlendirme	Kız	53	54,38	2882,00	1411,000	,900
	Erkek	54	53,63	2896,00		
Genel Öğretmenlik Yetisi	Kız	53	57,68	3057,00	1236,000	,221
	Erkek	54	50,39	2721,00		

p<.05

Öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarına ait yeterlik inançlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan U-testi sonucunda, erkek ile kız öğrencilerin yöntem bilgisi boyutu dışında ölçeğin diğer tüm alt boyutlarına ait yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yöntem bilgisi boyutunda ise yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Öğretmen adaylarının yöntem bilgisi boyutuna ait sıra ortalamaları incelendiğinde; kız öğrencilerin yeterlik puan ortalamasının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan da kız öğrencilerin yöntem bilgisi yeterlik algılarının erkek öğrencilerininkinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabılır.

4.7 Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Mesleki Yeterlik Alt Boyutlarına İlişkin Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin inançlarının öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucu, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Mesleki Yeterlik İnançlarının Üniversiteye Göre U-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Öğretim Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Hazırlık	CumhuriyetÜn.	62	58,80	3645,50	1097,50	,058
	Kilis 7 Aralık Ün.	45	47,39	2132,50		
Planlama	CumhuriyetÜn.	62	57,53	3567,00	1176,00	,165
	Kilis 7 Aralık Ün.	45	49,13	2211,00		
Alan Bilgisi	CumhuriyetÜn.	62	57,14	3542,50	1200,50	,216
	Kilis 7 Aralık Ün.	45	49,68	2235,50		
Yöntem Bilgisi	CumhuriyetÜn.	62	55,73	3455,00	1288,00	,498
	Kilis 7 Aralık Ün.	45	51,62	2323,00		
Materyal	CumhuriyetÜn.	62	55,90	3465,50	1277,50	,454

	Kilis 7 Aralık Ün.	45	51,39	2312,50		
	Cumhuriyet Ün.	62	57,81	3584,00	1159,00	,132
Beden dili	Kilis 7 Aralık Ün.	45	48,76	2194,00		
	Cumhuriyet Ün.	62	54,10	3354,50	1388,50	,967
İletişim	Kilis 7 Aralık Ün.	45	53,86	2423,50		
	Cumhuriyet Ün.	62	53,74	3332,00	1379,00	,919
Sınıf yönetimi	Kilis 7 Aralık Ün.	45	54,36	2446,00		
	Cumhuriyet Ün.	62	55,59	3446,50	1296,50	,529
Zaman yönetimi	Kilis 7 Aralık Ün.	45	51,81	2331,50		
	Cumhuriyet Ün.	62	54,49	3378,50	1364,50	,846
Değerlendirme	Kilis 7 Aralık Ün.	45	53,32	2399,50		
	Cumhuriyet Ün.	62	55,85	3463,00	1280,00	,465
Genel Öğretmenlik Yetisi	Kilis 7 Aralık Ün.	45	51,44	2315,00		

p<.05

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversitenin, onların mesleki yeterlik anketi alt boyutlarına ilişkin yeterlik algısı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını yoklamak amacıyla yapılan u-testi sonucunda, Cumhuriyet ve Kilis 7 Aralık Üniversitelerinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik anketi alt boyutlarına ait yeterliklerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür (Bakınız Tablo 7).

4.8 Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Mesleki Yeterlik Alt Boyutlarına İlişkin Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin inançlarının okudukları bölüme (Türkçe Öğ., Sosyal Bilgiler Öğ. ve Sınıf Öğ.) göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucu Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Mesleki Yeterlik İnançlarının Bölümlere Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Bölüm	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Hazırlık	Türkçe Öğret.	66	49,53	2	5,520	,063	
	Sosyal Bil. Öğret.	23	55,37				
	Sınıf Öğret.	18	68,64				
Planlama	Türkçe Öğret.	66	52,57	2	6,364	,042*	Türkçe-Sınıf
	Sosyal Bil. Öğret.	23	45,85				Sosyal-Sınıf
	Sınıf Öğret.	18	69,67				
Alan Bilgisi	Türkçe Öğret.	66	50,36	2	7,944	,019*	Türkçe-Sınıf
	Sosyal Bil. Öğret.	23	49,85				Sosyal-Sınıf
	Sınıf Öğret.	18	72,67				
Yöntem Bilgisi	Türkçe Öğret.	66	52,58	2	13,985	,001*	Türkçe-Sınıf
	Sosyal Bil. Öğret.	23	40,54				Sosyal-Sınıf
	Sınıf Öğret.	18	76,42				
Materyal	Türkçe Öğret.	66	55,17	2	3,904	,142	
	Sosyal	23	44,00				

	Bil.						
	Öğret.						
	Sınıf	18	62,47				
	Öğret.						
	Türkçe	66	48,33	2	7,840	,020*	Türkçe-
	Öğret.						Sınıf
Beden dili	Sosyal	23	57,24				
	Bil.						
	Öğret.						
	Sınıf	18	70,67				
	Öğret.						
	Türkçe	66	53,22	2	6,195	,045*	Sosyal-
	Öğret.						Sınıf
	Sosyal	23	44,80				
İletişim	Bil.						
	Öğret.						
	Sınıf	18	68,61				
	Öğret.						
	Türkçe	66	55,91	2	4,835	,089	
	Öğret.						
	Sosyal	23	42,24				
Sınıf yönetimi	Bil.						
	Öğret.						
	Sınıf	18	62,03				
	Öğret.						
	Türkçe	66	55,87	2	3,081	,214	
	Öğret.						
	Sosyal	23	44,37				
Zaman yönetimi	Bil.						
	Öğret.						
	Sınıf	18	59,44				
	Öğret.						
	Türkçe	66	55,17	2	1,509	,470	
	Öğret.						
Değerlendirme	Sosyal	23	47,35				

	Bil.						
	Öğret.						
	Sınıf	18	58,22				
	Öğret.						
Genel	Türkçe	66	57,05	2	7,581	,023*	Türkçe-
Öğretmenlik	Öğret.						Sosyal
Yetisi	Sosyal	23	38,76				Bil.
	Bil.						Sosyal-
	Öğret.						Sınıf
	Sınıf	18	62,31				
	Öğret.						

p<.05

Tablo 8'e göre, öğretmen adaylarının planlama, alan bilgisi, yöntem bilgisi, beden dili, iletişim ve genel öğretmenlik yetisi alt boyutlarına ait yeterlik inançları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının planlama boyutuna ait yeterlik inançlarının hangi bölümler arasında farklılaştığını bulmak amacıyla grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U-testi yapılmıştır. U-testi sonucuna göre; Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin planlama yeterlik algısı Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü öğrencilerinininkinden farklılık göstermektedir. Sıra ortalamaları incelendiğinde, bu üç bölüm içinde en yüksek ortalamanın Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Yani buradan, Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe ve Sosyal Bilgiler adaylarına göre planlama becerisi bakımından kendilerini daha yeterli gördükleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarının alan bilgisi yeterlikleri arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur. U-testi sonucuna göre; Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin alan bilgisi yeterlik inançları Türkçe Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü öğrencilerinininkinden anlamlı farklılık göstermektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının alan bilgisi yeterlik puan ortalaması diğerlerinininkinden büyük oranda fazladır. Yani, Sınıf öğretmeni adayları Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarıyla karşılaştırıldığında, kendilerini alan bilgisi konusunda çok daha yeterli görmektedir.

Benzer bir farklılık da yöntem bilgisi boyutundadır. Bu boyutta da Sınıf Öğretmeni adaylarıyla diğer öğretmen adaylarının yeterlik puanları anlamlı

derecede farklılaşmaktadır. Yine Sınıf öğretmenlerinin alan bilgisi yeterlik algısı diğer öğretmen adaylarınıninkinden daha yüksektir.

Öğretmen adaylarının yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık da beden dili boyutunda görülmüştür. U-testi sonucuna göre, Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin beden dili yeterlik algıları birbirinden farklılık göstermektedir. Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin beden dili yeterlik algı düzeyleri Türkçe Öğretmenliği bölümü öğrencilerinininkinden daha yüksektir.

Tablo 8 incelendiğinde, öğretmen adaylarının iletişim yeterlik algılarında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılık, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencileri ile Sınıf Öğretmenliği öğrencileri arasında çıkmıştır. Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin iletişim yeterlik algısı Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinininkinden daha yüksektir.

Son olarak öğretmen adaylarının genel yeterlik algıları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tablo 8'e göre Sınıf Öğretmeni adaylarının genel öğretmenlik yetisi boyutuna ilişkin yeterlik algıları, Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarınıninkinden anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Bu boyuta ilişkin en yüksek yeterlik algısı Sınıf Öğretmeni adaylarına aittir.

4.9 Öğretmen Adaylarının Devam Ettiği Öğretim Türüne Göre Mesleki Yeterlik Alt Boyutlarına İlişkin Yeterlik İnançları

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik anketinin alt boyutlarına ilişkin inançlarının devam ettikleri öğretim türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucu, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Mesleki Yeterlik İnançlarının Öğretim Türüne Göre U-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Öğretim Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Hazırlık	I. Öğretim	69	58,12	4010,00	1027,000	,062
	II. Öğretim	38	46,53	1768,00		
Planlama	I. Öğretim	69	55,07	3799,50	1237,500	,631

	II.	38	52,07	1978,50		
	Öğretim					
Alan Bilgisi	I.	69	56,88	3925,00	1112,000	,192
	Öğretim					
	II.	38	48,76	1853,00		
	Öğretim					
Yöntem Bilgisi	I.	69	55,54	3832,50	1204,500	,486
	Öğretim					
	II.	38	51,20	1945,50		
	Öğretim					
Materyal	I.	69	53,78	3710,50	1295,500	,919
	Öğretim					
	II.	38	54,41	2067,50		
	Öğretim					
Beden dili	I.	69	59,62	4114,00	923,000	,011*
	Öğretim					
	II.	38	43,79	1664,00		
	Öğretim					
İletişim	I.	69	53,53	3693,50	1278,500	,831
	Öğretim					
	II.	38	54,86	2084,50		
	Öğretim					
Sınıf yönetimi	I.	69	52,07	3592,50	1177,500	,381
	Öğretim					
	II.	38	57,51	2185,50		
	Öğretim					
Zaman yönetimi	I.	69	51,06	3523,00	1108,000	,181
	Öğretim					
	II.	38	59,34	2255,00		
	Öğretim					
Değerlendirme	I.	69	54,91	3789,00	1248,000	,679
	Öğretim					
	II.	38	52,34	1989,00		
	Öğretim					
Genel	I.	69	52,27	3606,50	1191,500	,433
	Öğretim					

Öğretmenlik Yetisi	Öğretim II. Öğretim	38	57,14	2171,50
-----------------------	---------------------------	----	-------	---------

p<.05

Tablo 6 incelendiğinde, I. ve II. öğretim öğrencilerinin beden dili boyutu dışında diğer tüm alt boyutlara ait yeterlik inançları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Beden dili boyutunda ise; I. öğretim öğrencilerinin yeterlik algılarının II. öğretim öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani; I. öğretim öğrencileri beden dilini kullanmada II. öğretim öğrencilerine göre kendilerini daha fazla yeterli görmektedir.

1. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma sonucunda, ankete katılan öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançları genel olarak değerlendirildiğinde, kendilerini “oldukça yeterli” gördükleri anlaşılmıştır. Elde edilen bu bulgu Gürol, Altunbaş ve Karaaslan (2010), Kahyaoğlu ve Yangın (2007)’in araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının yeterlik algılarının cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgu Çiftçi ve Taşkaya (2010), Kaner (2010), Dilmaç (2009), Ekici (2008), Varol (2007), Çakır (2005), Çakır, Kan ve Sünbül (2006), Akbaş ve Çelikkaleli (2006)’nin bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ancak bazı çalışmalarda da öğretmen adaylarının yeterlik algılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Ekici, 2005; Yaman, Koray ve Altunçekiç, 2004, Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Şeker, Deniz ve Görgeç (2005). Araştırma sonuçlarındaki bu farklılığın örneklemelerden ya da araştırmaların niteliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algılarının öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu, öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algıları devam ettikleri bölüme bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediğidir. Yani, Sınıf Öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının yeterlik algısı, Türkçe ve Sosyal Bilimler öğretmen adaylarının yeterlik algısından daha yüksek çıkmıştır. Benzer biçimde, Morrell ve Carroll (2003) ve Cantürk Günhan ve Pirgayipoğlu (2004) tarafından yapılan çalışmalarda, farklı lisans programlarında yer alan öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca aldıkları alan öğretimi derslerinin, onların yeterlik inançlarını arttırdığını

belirtmişlerdir (Akt.: Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 47). Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki yeterlik algılarının Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından daha yüksek çıkması, bu bölüme alınan adayların üniversite sınavlarında farklı puan türüyle alınması olabilir. Şöyle ki; hem Türkçe hem de Sosyal Bilgiler bölümüne TS (Türkçe-Sosyal) puan türüyle yani sözel ağırlıklı olarak öğrenci alınırken; Sınıf Öğretmenliği bölümüne TM (Türkçe-Matematik) puan türüyle (eşit ağırlık) öğrenci alınmaktadır. Bu puan türündeki farklılığın adayların hazır bulunuşluk düzeyleri açısından da farklılık yarattığı, öğrencinin akademik başarısını dolayısıyla da yeterlik algısını etkilediği söylenebilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algılarının öğretim türüne (I.-II.öğretim) göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anketin alt boyutlarına ait mesleki yeterlik algıları incelendiğinde, sadece yöntem bilgisi bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin yöntem bilgisine ait mesleki yeterlik algıları erkeklere göre daha yüksektir.

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algıları öğrenim gördükleri üniversiteye göre incelendiğinde Cumhuriyet Üniversitesi ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarına ait mesleki yeterlikleri bölümlerine göre incelendiğinde; Sınıf Öğretmenliği adaylarının planlama, alan bilgisi, yöntem bilgisi ve genel öğretmenlik yetisi boyutlarında hem Türkçe Öğretmenliği hem de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinden; beden dili boyutunda sadece Türkçe Öğretmenliği öğrencilerinden; iletişim boyutunda ise Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinden anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bütün bu boyutlardaki farklılıklar Sınıf Öğretmenliği öğrencileri lehinedir.

Öğretmen adaylarının öğretim türüne göre ölçeğin alt boyutlarına ait mesleki yeterlikleri incelendiğinde; beden dili boyutunda I. öğretim öğrencilerinin yeterlik algısının II. öğretim öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bu bulgular ışığında bazı öneriler geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda, planlama, alan bilgisi, yöntem bilgisi, genel öğretmenlik yetisi, beden dili ve iletişim boyutlarında öğretmen adaylarının yeterlik algıları arasında farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bu boyutlarda öğretmen adaylarının yeterliklerinin artırılması amacıyla, öğretmen

yetiştirme programlarında program geliştirme, öğretim yöntemleri ve alan derslerinin uygulanışı gözden geçirilmeli; öğretmen adayının iletişim becerilerini artıracak, beden dilini daha etkili kullanma becerisi kazandıracak içerikler öğretmen eğitimi programındaki derslere konmalıdır.

Diğer taraftan geçmişte olduğu gibi öğretmen adayı alımlarında gerekli titizlik gösterilerek bilişsel yetileri ölçen sınavların yanı sıra fiziksel görünüm başta olmak üzere psiko-pedagojik ve sosyal iletişim becerilerini ölçen mülakatlara da gereksinim olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının meslek öncesi yetiştirilmelerinde teoriden uygulamaya pratik ve deneysel çalışmalar yürütebileceği alanlar inşa edilerek başta sınıf öğretmenleri için birleştirilmiş sınıf ortamları oluşturacak simülasyon sınıfları düzenlenmelidir.

Yukarıda sayılan önerilere ilave olarak ABD’i örneğinde olduğu gibi eğitimi teşvik amacıyla özel sektörün ekonomik destekleriyle öğretmen yetiştirme uygulamaları teşvik edilmelidir ki bu durum öğretmen eğitiminde meslek öncesi mesleğin incelikleriyle tanışmasına fırsat verecek laboratuvar sınıflarla öğretmenlik mesleğinin donanımları kazandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akdağ, M. ve Yıldız, H. (2011), İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerde Dil Becerilerini Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Görüşleri. Kuramsal Eğitim Bilim. 4 (1), 50-70.
- Bandura, A. (1986), Social foundation of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bıkmaz, F. (2002), Fen Öğretiminde Öz-yeterlik İnancı Ölçeği. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 1(2). 197-210.
- Bıkmaz, F. (2004), Sınıf Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Öz Yeterlilik İnancı Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 161.
- Çakır, Ö., Erkuş, A., ve Kılıç, F. (2000), Mersin Üniversitesi 1999-2000 yılı Öğretmenlik Meslek Bilgisi Programının (ÖMBP) Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Araştırma Fonu Saymanlığı EF (ÖÇ) 2000-1 Nolu Araştırma Projesi.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008), Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine

- İlişkin Tutumları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 9(15), 33-53.
- Çubukçu, Z., Girmen, P. (2005), Öğretmen Adaylarının Fen Öğretimi Öz-Yeterlik İnançları İle Sosyal Öz-Yeterlikleri Arasındaki İlişki. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Cilt: I., s. 420-426, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Izgar, H. ve Dilmaç, B. (2008), Yönetici Adayı Öğretmenlerin Özyeterlik Algıları Ve Epistemolojik İnançlarının İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S.20. ss. 437-446.
- Kaner, S. (2010), Özel Gereksinimli Olan ve Olmayan Öğrencilerin Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik İnançları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2010, cilt: 43, sayı: 1, 193-217
- Mckenzie, Jill K. (1999), Correlation Between Self-Efficacy And Self-Esteem In Students. Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of Science Degree With a Major in Guidance and Counseling, The Graduate College University of Wisconsin-Stout.
- Meb Öygm. (2008), Öğretmen Yeterlilikleri. Ankara: MEB Yayınları.
- Özdemir, A., Aydın, N. ve Akar-Vural, R. (2009), Çevre Eğitimi Öz-Yeterlik Algısı Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. S. 26.
- Senemoğlu, N. (2006), "İlköğretimin İlk Yıllarında Eğitim Durumlarının Betimlenmesine İlişkin Bir Çalışma", 04A704003 No.'lu Proje Raporu, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi
- Sünbül, A.M. ve Arslan, C. (2009), "Öğretmen Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bir Araştırma Örneği".
<http://tef.selcuk.edu.tr/salan/sunbul/f/f17.doc> (Erişim tarihi: 01.04.2011)
- Yeşil, R. (2009), Sosyal Bilgiler Aday Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğretim Yeterlikleri (Kırşehir Örneği). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7 (1), ss: 23-48.
- Yücel, C., Yalçın, M. ve Ay, B. (2009), Öğretmenlerin Öz-Yeterlikleri Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 21, ss. 221-235.